

О.В. Ольховик, студентка
Науковий керівник: ст. викл. В.О. Молтусов
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка

ЕВОЛЮЦІЯ ФОНДОВИХ БІРЖ НІДЕРЛАНДІВ

Найважливішою умовою економічного підйому Голландії в XVI-XVII ст. були буржуазна революція та ранній розквіт капіталізму на території північних Нідерландів. Створювалися сприятливі умови для розвитку промисловості й торгівлі на капіталістичних засадах, а як відомо – капітал – це вартість, що створює додану вартість, отож боргові векселі різних видів стали ще поширенішими.

Метою даної роботи є дослідження причин створення фондових бірж, їх еволюції, передбачення перспектив розвитку, адже актуальним питанням на сьогодні являються біржові процеси, що є значущою складовою у функціонуванні сучасної економіки.

Період XVI-XVIII століття для Європи був перехідним від феодального до індустріального. Тоді Нідерланди являли собою густонаселену країну, з часткою міського населення, сягавшою 50%, що є європейським рекордом того часу. Відповідно, оборот капіталу в країні мав відбуватися швидкими темпами. Тому як всередині держави, так і за її межами стає все більш поширеним капітал у вигляді цінних паперів, що надавав змогу залучення великого об'єму кредитів внаслідок розширення комерційної діяльності.

Маючи великий торговий флот, Амстердам процвітав завдяки міжнародній торгівлі, ставши пунктом перетину багатьох купецьких шляхів.

Спочатку торги в Амстердамі були виключно товарними, але на початку XVII століття стали продаватися й цінні папери. Отож, фондові біржі виникають у зв'язку зі збільшенням обігу торговельних векселів у Західній Європі.

Моментом створення Амстердамської фондової біржі вважають 1602 рік, коли почались торги акціями першої акціонерної компанії в Нідерландах – Ост-Індської. Проте існує й інша точка зору, згідно з якою роком появи є 1612, з часу переміщення посередників, що зазвичай обговорювали ціни й обсяги товарів на площі, у приміщення для торгів.

На Амстердамській біржі вперше з'явився продаж за зразками і пробами фактично при відсутності товарів на самій біржі, адже було більш зручно на торгах демонструвати один примірник, замість того, щоб прикладати зусилля, і, не знаючи точного попиту, привозити з собою або занадто малу, або занадто велику кількість товару. Другою акціонерною компанією, чиї акції стали обертатися на Амстердамській біржі, стала Вест-Індська, заснована в 1621 році. Її поява сприяла посиленню спекуляцій на біржі, адже підписка на акції цієї компанії здійснювалася вже не тільки в Нідерландах, а й за кордоном, що значно посилило конкуренцію на торгах.

Згідно твору Дона Жозефа де Ла Вега, який вийшов в 1688 році, професійні учасники ринку цінних паперів того часу поділялися на три групи:

- великі капіталісти (цікавились не курсом акцій, а отриманими від них дивідентами);
- купці (купували і продавали акції, отримуючи при цьому певний прибуток);
- гравці (займалися в основному спекулятивними операціями).

Факторів, що впливають на курс акцій, налічувалося також три:

- стан торгівлі з колоніями;
- політична обстановка в Європі;
- настрої біржі.

У зв'язку зі зростанням значущості фондових бірж, настає новий період у їх розвитку – винайдення нових способів торгівлі цінними паперами. Саме на Амстердамській біржі були випробувані практично всі ті методи, що існують і в даний час – ф'ючерсні угоди, угоди з премією (опіони), репортні й депортні операції, маржеві угоди (з використанням позикових коштів).

Наступним етапом у розвитку голландських фондових бірж став період так званої «тюльпаноманії», коли занадто спекулятивний характер торгів призвів до раптової кризи. Причиною виявилися тюльпани, що стали об'єктом біржової гри.

У 1625 році рідкісна цибулина тюльпана коштувала 2000 флоринів (у нинішньому еквіваленті – приблизно 15 000 \$). До 1635 ціна досягла 5500 флоринів, а в кінці 1636 - початку 1637 за одну цибулину можна було купити великий будинок. До початку 1637 в середньому ціни на тюльпани зросли в 25 разів. Для угод часто використовувалися ф'ючерсні контракти, які отримали образну назву «торгівля вітром». У лютому 1637 сталося несподіване падіння цін - за найдорожчі цибулини давали не більше 300 флоринів. Почалася біржова паніка, тисячі голландців були розорені. Біржа впала за два дні. До кінця року ціни на ній знизилися в середньому в 100 разів. Після цього роль фінансового центру стала переходити від Голландії до Англії.

Зрозумівши, що внутрішній ринок має дуже нестійкий характер, почали здійснювати операції з іноземними позиками, що обіцяло більшу стабільність, тому у 1747 році на Амстердамській біржі котирувались 44 види цінних паперів, а до кінця XVIII ст. - вже понад 100. Таким чином фондова біржа Нідерландів вийшла на якісно новий рівень.

Задля регулювання розвитку біржі, вбереження її від падіння та організації торгівлі акціями в Нідерландах, у 1876 році створюється Амстердамська асоціація фондової біржі і тепер тільки безпосередньо членам цього об'єднання дозволялося брати участь у торгах.

Розвиток фондової біржі Нідерландів у XX ст. пов'язаний, в першу чергу, з її укрупненням за рахунок злиття з іншими.

З 2000 року Амстердамська біржа об'єдналася з Брюссельською та Паризькою для того, щоб стати більш конкурентоздатною серед світових бірж. Дивлячись на еволюцію сучасних біржових відносин, можна сказати, що найближчим часом для Амстердамської біржі не вигідно виходити з даного союзу, бо наслідком будуть втрати великого обороту. А співпрацюючи і виконуючи свою функцію у цьому об'єднанні, тим більше, що все більше бірж приєднуються до нього, вона матиме стабільність, яку можна використати у якості плацдарму для подальшого розвитку.